

Městský architekt

Problematika výkonu profese v této oblasti není v současné době upravena žádným právním předpisem ani jednotnou metodikou. Přesto funkce městského architekta v řadě měst funguje.

Zájmem České komory architektů je poskytnout obcím vodítko k zavedení této funkce nebo ke zlepšení jejího fungování, občanům osvětlit základní principy a význam této problematiky a architektům pomoci při výkonu jejich funkce nebo při přípravě na ni.

Tento zájem je potvrzením významu činnosti městských architektů pro stavební kulturu, jak je deklarováno v Politice architektury 2013.

V následujícím textu jsou shrnuty odpovědi na základní otázky spojené s naplňováním těchto cílů.

1. Co rozumíme pojmem městský architekt, jaký je jeho význam z hlediska profese a jaké výhody může jeho činnost městům přinést.
2. Jaké jsou existující podpůrné právní instituty, které činnost městských architektů umožňují.
3. Jak mohou města funkci architekta města jednoduše zavést.
4. Jaká může být náplň činnosti městského architekta.
5. Jaké jsou požadavky na osobu městského architekta.
6. Jaké jsou požadavky na činnost územní samosprávy a státní správy ve vztahu k městskému architektovi.
7. S jakými hlavními problémy se činnost městských architektů potýká v praxi.
8. Kde je možné získat další informace.

1. Co rozumíme pojmem městský architekt, jaký je jeho význam z hlediska profese a jaké výhody může jeho činnost městům přinést

Terminologie a definice není sjednocena. Objevují se pojmy městský architekt, architekt města, hlavní architekt, obecní architekt a podobně. Bez právní úpravy jsou všechny tyto pojmy obsahově zástupné. Podstatou zůstává, že jde o komplexní výkon činnosti architekta při udržování a rozvoji sídla z hlediska architektonického, urbanistického, estetického a výtvarného, územně plánovacího, dopravního a dalších. Je tedy supervizorem, koordinátorem a nositelem koncepce v uvedených oblastech, zároveň tvůrčím pracovníkem ve vybraných otázkách a expertním poradcem. Je nositelem profese v lokálních podmínkách. To klade velké nároky na jeho profesní připravenost a osobnostní charakteristiky. Zároveň to klade velké požadavky na koordinaci státní správy, samosprávy a politické reprezentace a jejich vůli s architektem města spolupracovat. Způsob výkonu funkce architekta města je úzce vázán na velikost sídla.

Výsledkem optimálního využívání funkce architekta města však může být zajištění komplexní péče o sídlo, ochrana specifik a charakteristik daného sídla, shrnutá do pojmu ochrana a posilování „genia loci“, zvýšení kvality a hodnoty sídla v uvedených oblastech, zlepšení kvality prostředí, efektivnější vynakládání prostředků na investiční akce a zajištění udržitelného rozvoje sídla. Zlepšení celkového vnitřního i vnějšího obrazu sídla. Zlepšení komunikace mezi občany a vedením sídla, metoda propagace sídla i propagace jeho politické reprezentace.

2. Jaké jsou existující podpůrné právní instituty, které činnost městských architektů umožňují

Jednoznačné právní vymezení činnosti městského architekta neexistuje. Lze však využít řadu podpůrných ustanovení:

a/ Obec je povinna pečovat o všestranný rozvoj svého území podle § 2 zákona o obcích.

b/ Obec má právo zřizovat jako iniciační a poradní orgány komise a výbory, v rámci nichž může architekt města vykonávat svou činnost (§ 117 a § 122 zákona o obcích)

c/ Podle § 174 stavebního zákona lze v územních, stavebních a dalších řízeních využít součinnosti experta.

d/ Cíle a úkoly územního plánování uvedené v § 18 a 19 stavebního zákona rovněž odůvodňují expertní spolupráci architekta.

e/ Obec je podle § 85 účastníkem všech územních řízení, ve kterých může svá vyjádření podávat například na základě doporučení městského architekta.

Jak ukazuje praxe, činnost městského architekta lze zajistit:

- Externí expertní součinností na základě smlouvy. Bude se jednat o neupravený smluvní typ na základě ustanovení § 1746 občanského zákoníku. Rozsah činnosti je dán smluvně.
- Začleněním do systému státní správy jako zaměstnance, nebo oddělení. Rozsah činnosti a kompetence úřadu jsou omezeny zákonem.
- Začleněním do systému místní samosprávy jako zaměstnance, příspěvkovou organizaci (např. IPR Praha), komisi (Metropolitní ozvučná deska) apod. Rozsah činnosti je dán zřizovací listinou.

Každý z modelů má své výhody a nevýhody. Začleněním do státní správy nebo samosprávy dostává činnost práce architekta rozdílný obsah a mantinely. Rozsah činnosti závisí také na velikosti sídla, požadovaném těžišti náplně zaměření činnosti městského architekta v daném městě. Základní podmínkou fungování je společná vůle zúčastněných tuto funkci respektovat, neboť jednoznačné právní vymezení chybí.

3. Jak mohou města funkci architekta města jednoduše zavést

Zejména sídla malé a střední velikosti mohou například na základě usnesení Rady města, případně schváleného zastupitelstvem, uzavřít s architektem Smlouvu o poradenské a konzultační činnosti.

Důležité je věnovat pozornost výběru vhodného uchazeče. V podmínkách výběrového řízení je vhodné stanovit zejména požadavky na vzdělání a praxi a doložení profesního portfolia v požadované struktuře. Věnovat pozornost sestavení výběrové komise. Městský architekt by měl být partnerem pro politické vedení sídla, pro celou řadu odborů úřadu (odbor územního plánu, odbor investic, stavební odbor, odbor správy majetku, odbor životního prostředí, odbor památkové péče ad.), ale i pro občany. Je třeba připravit strukturu dotazů, které budou uchazeči při výběrovém řízení kladeny. Možné je i „vyzkoušení“, uchazeče pomocí konkrétních případových studií. Je třeba mít na paměti, že činnost architekta při rozvoji sídla je dlouhodobá záležitost a město tak vybírá partnera na mnoho let. Tomu by mělo odpovídat i složení výběrové komise.

Další otázkou je výše odměny městského architekta za jeho práci. V praxi se uplatňují například modely účtování skutečně vynaloženého času ve vztahu k dohodnuté hodinové sazbě nebo účtování paušální měsíční částky se stanoveným minimálním počtem odpracovaných hodin. Jako velmi problematické se ukazuje honorování městských architektů podle platových tříd.

4. Jaká může být náplň činnosti městského architekta

Činnost architekta města může zahrnovat zejména konzultační a poradenskou činnost pro:

- Orgány města,
- Komise a výbory zřízené Radou města,
- Odbory, jejichž činnost se dotýká urbanismu a architektury, životního prostředí, památkové péče atd.
- Občany města

Jedná se zejména o činnost v oblasti:

- Urbanisticko-architektonického rozvoje města.
- Tvorby veřejného prostoru, včetně řešení oprav, rekonstrukcí a mobiliáře.
- Řešení staveb (novostaveb a rekonstrukcí) v městské památkové zóně a staveb (rekonstrukcí a novostaveb) v exponovaných nebo významných místech města.
- Péče o historické dědictví města formou spolupráce s městským památkářem.
- Předkládání návrhů a doporučení orgánům města na urbanisticko-architektonické úpravy a opatření ve městě.
- Zpracování zadávacích podmínek na stavby pořizované z prostředků města.
- Spolupráce na přípravné a projektové dokumentaci na stavby, pořizované z prostředků města.
- Zpracování zadávacích podmínek pro pořizování ÚPD.
- Účast ve výběrových komisích.
- Účast při veřejných projednání projektů.
- Komunikace s veřejností.
- Organizace architektonických a urbanistických soutěží.
- Zpracování různých neformálních koncepčních dokumentů, návrhů a studií rozvoje.
- Koordinování investičních akcí s hledisky architektonicko-urbanistickými.
- Usměrnování soukromých investičních záměrů z hlediska jejich potenciálního vlivu na urbanisticko – architektonický rozvoj města.
- Koordinace a pomoc při zpracování strategických plánů měst.
- Iniciování, vytváření a implementace vizí města.

Obecně se soudí, že městský architekt by v obvodu své působnosti neměl zpracovávat významnější projekční zakázky jak soukromých tak veřejných investorů. Cílem je omezit možnost případného střetu zájmů v případě, že by městský architekt měl z titulu své funkce posuzovat svůj vlastní projekt.

To však neznamená, že by městský architekt měl být odříznut od tvůrčí činnosti. Naopak výše uvedené okruhy činností vyžadují, „aby městský architekt tužku z ruky nepustil“.

5. Jaké jsou požadavky na osobu městského architekta

Výše popsané okruhy činnosti vyžadují od městského architekta řadu profesních i osobnostních dovedností a vlastností, mezi které patří zejména:

- Skutečně osobní přístup k výkonu funkce, který nelze nahradit žádným odborem ani zákonem
- Odborné znalosti z celé řady souvisejících oborů.
- Praktické zkušenosti.
- Koncepční myšlení v souvislostech.
- Schopnost argumentace odborné i právní.
- Komunikace s odbornou a laickou veřejností.
- Úcta k právu a soukromým i veřejným zájmům.
- Schopnost diskuse, vyjednávání a přijímání kompromisů.
- Schopnost systematického řešení problémů.
- Schopnost komunikace s médii.
- Politická nezávislost.

6. Jaké jsou požadavky na činnost územní samosprávy a státní správy ve vztahu k městskému architektovi

Úspěšný výkon činnosti architekta města je podmíněn vůlí ke spolupráci ze strany politického vedení i státní správy a samosprávy. Sebelepší smlouva nebo zákon nenahradí základní principy týmové práce se společným cílem.

Je třeba klást důraz například na:

- Důsledné sdílení informací směrem k městskému architektovi a naopak.
- Koordinaci relevantních jednání tak, aby měl městský architekt možnost účasti nebo vyjádření, případně zpracování podkladů nebo dokumentace.
- Koncepční sledování projektů města, jejich evidence a koordinace.
- Začlenění městského architekta do přirozeného chodu přípravy a realizace rozvojových a investičních akcí.

7. S jakými hlavními problémy se tato činnost potýká v praxi

- Neexistující vymezení této činnosti ani na úrovni profesních dokumentů.
- Nejasné právní postavení městských architektů, jejich kompetencí/pravomocí/odpovědností a ohodnocení.
- Absence morální a koncepční podpory městských architektů.
- Absence prostoru pro předávání zkušeností.
- Rozdílné požadavky na postavení a činnost městských architektů podle velikosti sídel.
- Neznalost měst o používání této činnosti.
- Nepřipravenost architektů na výkon této činnosti.
- Roztříštěnost dílčích aktivit směřujících k řešení uvedených problémů.
- Nedostatečná kontrola výkonu této funkce v praxi.
- Nedostatečná medializace funkce pro posílení společenského statutu městských architektů.
- Častá neúčinnost práce městských architektů, problematické prosazování změn na všech úrovních.
- Relativně velká fluktuace.
- Zpolitizování činnosti.
- Možnost střetu zájmů, pokud by městský architekt rozhodoval o některém svém projektu v území nebo v jiných případech

8. Kde je možné získat další informace

Česká komora architektů pověřila koordinací činností souvisejících s problematikou městských architektů Ing. arch. Marka Janatku, Ph.D. a Ing. arch. Václava Zůna. Na níže uvedené kontaktní adresy mohou zájemci zasílat své připomínky, náměty či žádosti o poradenskou a konzultační činnost v této oblasti. Lze se obrátit i o pomoc s přípravou zavedení funkce architekta města nebo s výběrovým řízením na tuto pozici.

Ing. arch. Marek Janatka, Ph.D.
e-mail: marek.janatka@chrudim-city.cz
mobil: 777 30 51 30

Ing. arch. Václav Zůna
e-mail: avz@email.cz
mobil: 608 740 212

30. září 2014